

נחשב שייך לסעודה ופטור מברכה, אבל אם נתמעך עד שקרוב למשקה ולא ניכר, שלכמה פוסקים צריך שהכל דוקא, ולדידהו אפילו יברך בפרי חי בורא פרי העץ אינו ברור שנפטר מה שנתמעך שאז ברכתו שהכל דוקא וכדמוכח ברמ"א (ר"ב סעיף ז'), ופרי פוטר רק דבר שברכתו עץ, אבל אם דבר שנתמעך ברכתו שהכל צריך דוקא שהכל לפוטרו, לכן בנתמעך נוהגין לדקדק לאכול עם פת דפוטר (או לאכול במיוחד דבר אחר שמברכין עליו שהכל גם בסעודה כדי לפוטרו).

ויצא לנו בקמפוט שאם הפרי בו ניכר היטב, כיון שמבושל ובסעודה לא יברך עליו לכמה פוסקים, ועדיף ליקח פרי חי, נומיהו רבינו החזו"א זצ"ל נהג לברך על קמפוט הבא בסוף הסעודה. אבל אם נתמעך קרוב למשקה ולא ניכר לא יקח פרי חי, רק יאכל עם פת, או יקח דבר שמברכין עליו שהכל לכ"ע גם בתוך הסעודה, ויכוון לפטור הקמפוט.

ובסעודה חשובה כמו בחתונה, נהגו לתת למנה ראשונה אשכולית או מילוך בתערובות פירות וכדומה, ונחלקו גדולי הפוסקים אם לברך עלה או לא, שפירות תוך הסעודה חייבין לברך, ואם בא כדי לגרוור המאכל, להרבה פוסקים גם פירות בכה"ג שייך לסעודה ולא מברכים, ועיין בכה"ל קע"ד (ס"ק מ"ה) שזהו ספק ברכה, ומיעץ לאכול מעט פחות מכזית קודם הסעודה ולברך ולפטור תוך הסעודה, ולע"ד בסעודת חתונה נחשב תוך הסעודה ופטור שרגילים בהו וכמו יין בשבת ויום טוב דשאני שרגילים לשתות ושאני, אבל מ"מ נראה דעדיף לצאת מכל ספק ולאכול מעט פירות פחות מכזית לפני הסעודה ולכוין לפטור הפירות שתוך הסעודה ובוה יוצא מכל ספק.

סימן קעח

שאלה: מה לברך על מזונות בסעודה.

במ"ב קס"ח (ס"ק מ"ב) ובכה"ל (שם ד"ה וטעונים) מביא שאם אפוי באופן שלכ"ע דינו כפת הבאה בכיסנין והיינו כשממולא וגם נילוש עיקרו בדבש או שמן וכדומה ואוכלו לקינוח ותענוג מברך גם תוך הסעודה, אבל דוקא כשאוכל לקינוח ומתיקה ולא כשאוכל לשבוע ממנו, אבל על פת שהיא רק ספק

כעונה חשבינן ליה כמדבר ממש, א"כ כיון דבאמירתה עם המקדש מסתמא אי אפשר שתכוין לומר עמו אות באות ממש, ואם נחשב שומע כעונה כמדבר ממש יהא כאן קידוש מבולבל בחיבות ולא תצא חובת קידוש כלל במה ששומע מהמקדש, ומשמע מהא דתפס בסברא, דאין שומע כעונה כמדבר ממש, אלא דעולה לו כדיבור, וא"כ הדר יתכן דיועיל שומע כעונה אף אם מדבר באמצע אם הדיבור מענינא ולא חשיב הפסק וכמשנ"ת. [ובפרט לדין דנקטינן דבאמצע שמו"ע אף דאסור להפסיק לעניית קדיש וקדושה, מ"מ לשמוע ולכוין שרי, הרי דשומע כעונה אינו כמדבר ממש].

ומ"מ לדינא לא באתי חלילה להקל כנגד רבן של ישראל המשנ"ב, אלא שבאופן שעפ"ד המשנ"ב יוצא קולא לפימ"ש יש להחמיר בזה כיון שגם מדעת הגרע"א זצ"ל נראה מוכח דלא שמיע ליה סברתיה שאם מדבר אי אפשר לומר שומע כעונה.

סימן קעז

שאלה: מהו הדין אם לברך על הקומפוט [פירות מבושלים] הבאים ללפתן בגמר הסעודה או בהתחלה.

במ"ב (קע"ז ס"ק ד') מבואר שצריך לברך על קמפוט שאינו אלא לקינוח סעודה וצריך ברכה, אבל שמענו עדות נאמנה הלכה למעשה שבזקנותו חזר בו ובעצמו לא בירך על קמפוט, (עיין בספר "הצדיק רבי שלמה" עמוד קי"ט שמביא גם כן עדותו מהחפץ חיים שאין מברכין על קמפוט וכ"כ בהקדמת "לב אליהו") ואצל מרן הגריז"ס זצ"ל (הגאב"ד דבריסק) ראיתי שדקדק לאכול עם פת דוקא דהוה עיקר ופוטר טפל, ואצל כמה צדיקים זצ"ל חילקו בזה שבשבת ה"קומפוט" הוא מנה קבועה ושייך לסעודה ואין לברך ובחול דוקא מברכין (מפי הגאון רבי אלימלך רומפלער זצ"ל שכך נהג הגאון מטרנפל זצ"ל). ועיין ב"מעשה רב" בהנהגות הגר"א שדברים שאינם קבועים להיות בתבשיל הסעודה מברך עליו, ושפיר דעתו שבשבת שהקומפוט קבוע אין לברך.

ומנהגיננו שאם בקמפוט ניכר הפרי, משתדלים לברך על פרי חי, ומכוון לפטור בזה הקמפוט אבל אין מברכין על הקמפוט שמא בקמפוט שמבושל